

International periodic scientific journal

ONLINE

www.sworldjournal.com

D.A.Tsenov Academy of Economics - Svishtov (Bulgaria)

Indexed in
INDEXCOPERNICUS
(ICV: 73)
GOOGLESCHOLAR

SWorld Journal

Issue №38

Part 4

July 2026

Published by:

SWorld & D.A. Tsenov Academy of Economics, Svishtov, Bulgaria

Editor: Shibaev Alexander Grigoryevich, *Doctor of Technical Sciences, Professor, Academician*
Scientific Secretary: Kuprienko Sergiy, *PhD in Technical Sciences*

Editorial board: More than 400 doctors of science. Full list on page:
<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/about/editorialTeam>

Expert-Peer Review Board of the journal: Full list on page:
<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/expertteam>

The International Scientific Periodical Journal "SWorldJournal" has gained considerable recognition among domestic and foreign researchers and scholars. Today, the journal publishes authors from different countries.

Journal Established in 2018. Periodicity of publication: 6 times a year

The journal activity is driven by the following objectives:

- Broadcasting young researchers and scholars outcomes to wide scientific audience
- Fostering knowledge exchange in scientific community
- Promotion of the unification in scientific approach
- Creation of basis for innovation and new scientific approaches as well as discoveries in unknown domains

The journal purposefully acquaints the reader with the original research of authors in various fields of science, the best examples of scientific journalism.

Publications of the journal are intended for a wide readership - all those who love science. The materials published in the journal reflect current problems and affect the interests of the entire public.

Each article in the journal includes general information in English.

The journal is registered in the INDEXCOPERNICUS, GoogleScholar.

DOI: 10.30888/2663-5712.2026-38-04

Published by:
SWorld &
D.A. Tsenov Academy of Economics
Svishtov, Bulgaria
e-mail: editor@sworldjournal.com

Copyright
© Authors, scientific texts 2026

УДК 37.091.12:005.336.2]:159.9:378.046.4

FORMATION OF PSYCHOLOGICAL COMPETENCE OF TEACHERS USING TRAINING TECHNOLOGIES IN THE POSTGRADUATE EDUCATION SYSTEM

ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ ЗАСОБАМИ ТРЕНІНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Oleksenko S./Олексенко С. В.

ORCID: 0000-0001-7527-1778

Sabol D./ Сабол Д.М.

ORCID: 0000-0003-1491-0403

Khomenko O./Хоменко О.А.*Institute of in-Service Training, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University,
Kyiv, Tyshchyn, 22-a,**Інститут післядипломної освіти Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка, Київ, Тичини, 22-а, 02152*

Анотація. У статті розглянуто можливості та вплив тренінгових технологій на формування та вдосконалення психологічної компетентності педагогів. На основі анкетування педагогічних працівників щодо оцінки рівня психологічних знань, практичних умінь, особистісних якостей та впливу тренінгів на розвиток психологічної компетентності та загалом на професійний розвиток, було встановлено, що застосування тренінгових технологій сприяє розвитку когнітивного, емоційного та поведінкового компонентів, підвищенню професійної мотивації, впевненості у власних можливостях і готовності до конструктивної взаємодії в освітньому процесі. Результати опитування засвідчили достатньо високий рівень психологічних знань, емпатії, емоційної саморегуляції та відкритості до професійного розвитку, а також позитивний вплив тренінгів на ефективність педагогічної діяльності.

Ключові слова: психологічна компетентність, педагог, тренінг, майстер-клас, професійний розвиток, післядипломна освіта.

Вступ

В усі часи система післядипломної освіти була спрямована на удосконалення педагогічних компетентностей вчителів, вихователів, керівників гуртків - всіх педагогів, які надають педагогічні послуги. Протягом багатьох років застосовувались різні форми, методи і способи надання педагогам цих знань. Впродовж історії система підвищення кваліфікації педагогів йшла в ногу з часом, постійно змінюючись і вдосконалюючись. Кожен період вимагав нових підходів і післядипломна освіта завжди вчасно реагувала і шукала нові форми надання знань, враховуючи особливості навчання дорослих.

В даний період, коли в Україні відбуваються неординарні події, коли йде війна, у післядипломній освіті мають бути дієві підходи в навчанні педагогів, які реагують на ці виклики і які допоможуть всім учасникам освітнього процесу пережити цей період. До цих викликів ми першочергово можемо віднести постійний стрес, в якому перебувають всі учні, вчителі, батьки учнів та вихованців, і який негативно впливає на психологічний стан людей, також емоційне і професійне вигорання, що є наслідком життя в хронічному гострому стресі, тривога, яка мало кого полишає, тощо. В цих умовах педагогу потрібно продовжувати тримати стрій, працювати і навчати дітей, і при цьому навчатись самому, удосконалювати свої знання, щоб передавати їх учням, ще уміти допомогти собі і дітям справлятися з емоційним перенавантаженням. Педагогу сьогодні потрібно швидко опановувати методи та методики, які навчають ефективно діяти в умовах динамічних суспільних змін, освітніх трансформацій та підвищених психоемоційних навантажень.

Тому важливим буде пошук таких форм роботи з педагогами в системі післядипломної освіти, щоб вони були дієвими, зручними, ефективним і задовольняли запити освітян у формуванні психологічної компетентності.

На наш погляд, такою дієвою формою роботи є тренінгові технології, які є ефективним засобом формування психологічної компетентності педагогів. Робота в тренінгу активізує особистісне та професійне зростання, розвиває потенціал людини, емпатію, рефлексію, стресостійкість та самовдосконалення.

Проблема формування психологічної компетентності педагогів через тренінги (особливо в закладах післядипломної педагогічної освіти) є предметом досліджень багатьох українських та зарубіжних науковців у галузях андрагогіки (освіти дорослих) та педагогічної психології.

У науковій літературі психологічна компетентність педагога визначається як ключова умова його професійної ефективності та саморозвитку. Підкреслюється значення психологічної гнучкості як чинника адаптації до змін освітнього середовища та підтримання професійної стійкості [1].

В межах компетентнісного підходу післядипломна освіта розглядається як

простір формування практично орієнтованих компетентностей, необхідних для ефективної педагогічної діяльності, тоді як психологічна компетентність визначається складовою професійного стандарту вчителя, що забезпечує якість взаємодії, емоційну регуляцію та педагогічну ефективність [2, 3, 4].

Дослідниця Карамушка Л. М. присвятила не одне дослідження використанню психологічних тренінгів для підготовки та розвитку педагогів.

У працях Шопіної М.О. наголошується, що використання психологічних тренінгів, інтерактивних вправ, групових дискусій та практико орієнтованих завдань сприяє підвищенню рівня професійної компетентності педагогічних працівників та розвитку їхньої психологічної готовності до роботи з різними категоріями здобувачів освіти [5].

Сучасні дослідження присвячені також, вивченню андрагогічної компетентності та аналізу потенціалу тренінгових технологій для навчання педагогів у системі післядипломної освіти (Аніщенко О. В. та Баніт О. В.); використанню тренінгових підходів для удосконалення комунікативної та психологічної компетентності вчителя (дисертаційні дослідження Колесник Н.Є., Сєрих О.В., Комар О.М.); проблемам технологій навчання з розвитку професійних компетенцій, основ педагогічної творчості (Сисоєва С. Л.); розвитку андрагогічних засад та трансформації професійної освіти у системі післядипломної освіти (Пуховська Л.П.).

Із зарубіжних дослідників, найвідоміших, як фундатори тренінгових технологій є автори: Курт Левін, Карл Роджерс.

Зазначені дослідники наголошують, що тренінгова форма роботи з дорослими у системі післядипломної освіти є ефективним інтерактивним засобом. Тренінг допомагає педагогам перейти від традиційної моделі навчання до особистісно-орієнтованої. Це та форма роботи, за допомогою якої легше та зручніше формувати також і психологічну компетентність педагогів у системі післядипломної освіти.

Спираючись на вже досліджені питання, ми хочемо присвятити своє дослідження застосуванню тренінгів для формування психологічної компетенції

педагогів саме в післядипломній освіті для подальшого теоретичного осмислення та практичного застосування. Так, як пошук ефективних методів і технологій завжди залишається актуальним у будь-якій темі, і у формуванні психологічної компетентності педагогів зокрема, ми сподіваємось, що це буде однією зі сходинок задоволення потреби у вдосконаленні психолого-педагогічного супроводу освітян.

Метою нашої статті є обґрунтування особливостей формування психологічної компетентності педагогів засобами тренінгових технологій у системі післядипломної освіти та визначення їхньої ефективності у професійному розвитку педагогічних працівників.

Виклад основного матеріалу.

Для досягнення мети дослідження було проведено опитування педагогічних працівників на базі Інституту післядипломної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка. У дослідженні взяли участь 75 педагогів закладів освіти м. Києва.

В якості інструменту дослідження було використано авторську анкету, питання якої були спрямовані на з'ясування рівня психологічних знань та практичних умінь, оцінку впливу тренінгових технологій на професійний розвиток, визначення стимулів та бар'єрів професійного розвитку під час тренінгів. Таким чином, результати дали змогу оцінити рівень сформованості психологічної компетентності педагогів та визначити ефективність використання тренінгових технологій у системі післядипломної освіти.

Формування психологічної компетентності педагогів засобами тренінгових технологій у системі післядипломної освіти розглядається через розвиток її основних компонентів — когнітивного, емоційного та поведінкового. Отримані дані опитування свідчать про досить високий рівень сформованості цих компонентів у педагогів.

Респонденти продемонстрували достатній рівень розуміння вікових та індивідуальних особливостей учнів (50% — «скоріше погоджуюсь» та «повністю погоджуюсь»), однак наявність невизначених і частково негативних відповідей

вказує на потребу посилення практико-орієнтованого навчання. Високі показники також зафіксовано щодо знань про емоційний розвиток дітей (45% і 39%) та ознаки стресу й тривожних станів (49% і 40%), що свідчить про загалом сформовану теоретичну базу педагогів у сфері дитячої психології. Обізнаність щодо методів психологічної підтримки учнів є менш стабільною: 56% респондентів (на рівні 4 балів), 27% - 5 балів, 16% вагаються. Подібна тенденція спостерігається у розумінні поведінки дітей у кризових ситуаціях (49% і 37%), що свідчить про загалом високий рівень знань, але не достатню впевненість у їх застосуванні (рисунк 1).

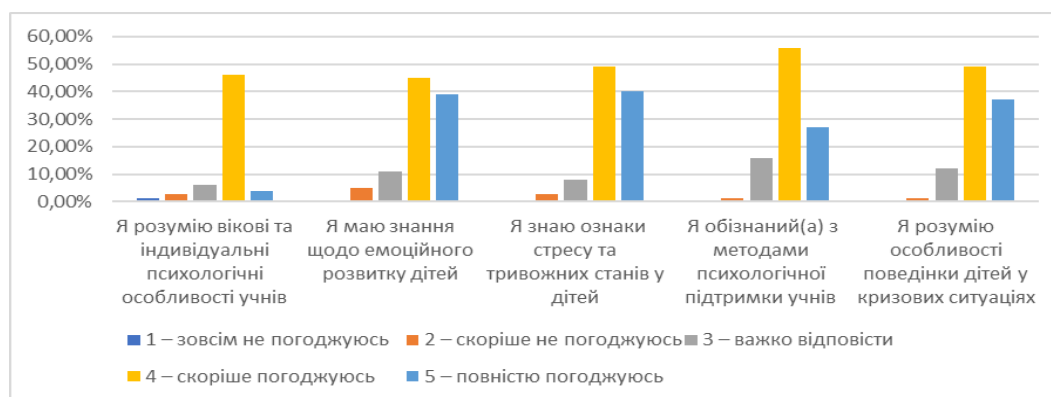

Рисунок 1. Рівень психологічних знань.

Джерело: сформовано авторами.

Загалом частка позитивних відповідей вказує як на обізнаність педагогів, так і на потребу в глибших знаннях.

Щодо результатів самооцінки педагогами їх практичних психологічних умінь, то за всіма категоріями ми отримали близькі показники на рівні 4 і 5 балів (“скоріше погоджуюсь” і “повністю погоджуюсь”) - від 60% до 68%. Але такі вміння як “налагоджувати ефективну взаємодію з учнями” та “застосування психологічних прийомів у навчальному процесі” мають найвищі показники на рівні 5 балів - 38% і 35%. Вміння запобігати конфліктним ситуаціям та використання технік підтримки учнів в складних ситуаціях отримали найбільші відсотки на рівні “важко відповісти” - 11% і 14%, що говорить про недостатній рівень сформованості цих умінь (рисунк 2).

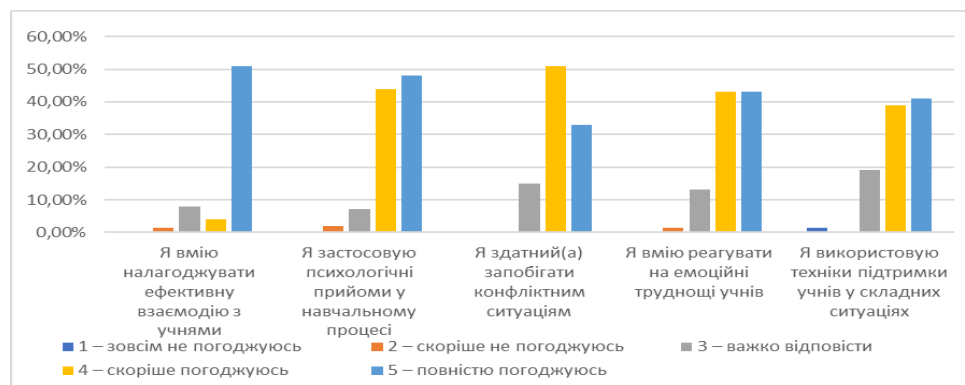

Рисунок 2. Сформованість практичних психологічних умінь.

Джерело: сформовано авторами.

Серед професійно-особистісних якостей найвищі показники зафіксовано щодо відкритості до змін і професійного розвитку (75% - «повністю погоджуються»), що свідчить про сформовану мотиваційно-ціннісну основу професійного зростання педагогів. Результати свідчать про високий рівень емпатії (29% - «скоріше погоджуюсь», 60% - «повністю погоджуюсь»), що відображає сформованість емоційно-ціннісного компонента психологічної компетентності. Також відзначається розвиток емоційної саморегуляції та стресостійкості, однак наявність невизначених відповідей (11% і більше) вказує на потребу посилення рефлексивної складової (рисунок 3).

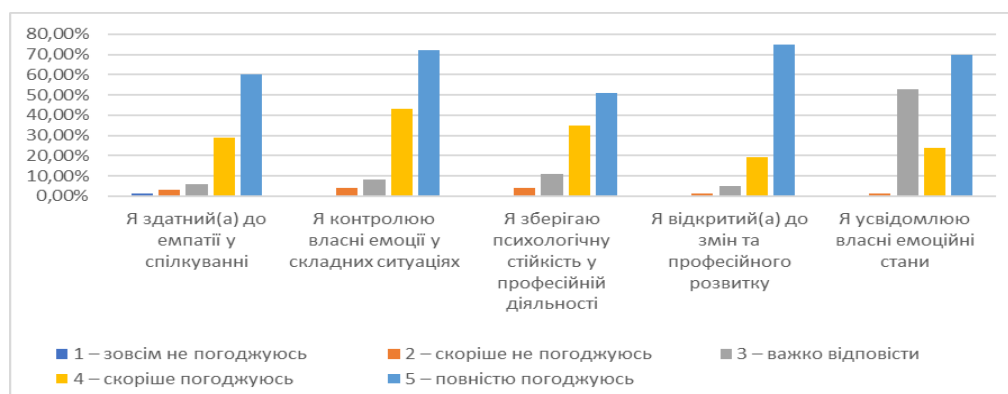

Рисунок 3. Професійно-особистісні якості педагога.

Джерело: сформовано авторами.

Отримані результати підтверджують усвідомлення педагогами ефективності тренінгових технологій у післядипломній освіті саме для розвитку психологічної компетентності. Переважна більшість педагогів відзначає їх вплив

на підвищення мотивації до розвитку (92%), ефективності роботи (86%), розуміння потреб учнів (91%) та професійне зростання (94%), а також на зміну стилю викладання (80%) (рисунок 4). Водночас саме зміна стилю викладання залишається найменш стабільним компонентом, що свідчить про часткове впровадження нових підходів у практичну діяльність.

Рисунок 4. Вплив тренінгових технологій на психологічну компетентність.

Джерело: сформовано авторами.

Також, відповіді респондентів свідчать про високий вплив тренінгових занять на професійний розвиток педагогів. Більшість респондентів відзначили, що тренінги сприяють їхньому професійному зростанню (94%), мотивують до подальшого розвитку (92%) та допомагають краще розуміти потреби учнів (91%). Також педагоги відзначають підвищення ефективності своєї роботи (86%) і позитивні зміни у стилі викладання (80%) (рисунок 5).

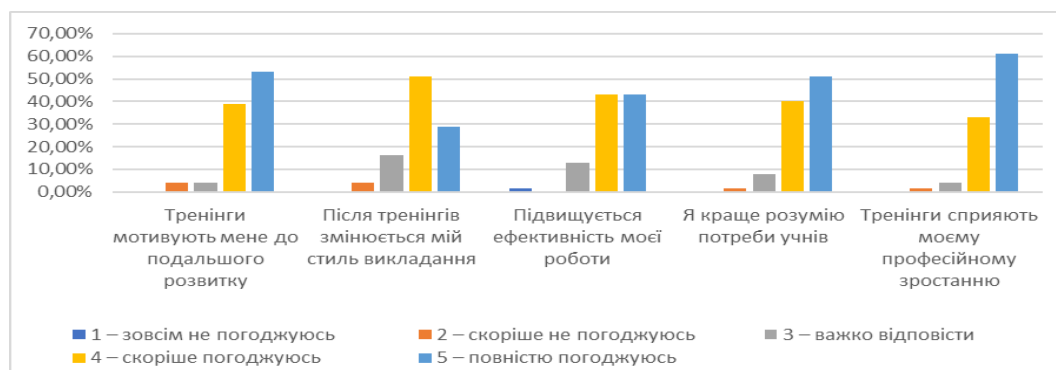

Рисунок 5. Вплив тренінгів на професійний розвиток.

Джерело: сформовано авторами.

Отримані дані підтверджують, що тренінгові технології сприяють не лише набуттю нових знань, а й удосконаленню професійної практики та готовності до саморозвитку.

Серед основних бар'єрів щодо використання отриманих знань та умінь в роботі педагоги виділяють професійне перевантаження (61%) та нестача часу (55%), що вказує на організаційний, а не змістовий характер труднощів. Більшість респондентів не вважає навчальні матеріали складними (53%) та відзначає підтримку в закладах освіти (61%) (рисунок 6). Водночас питання практичності навчання залишається дискусійним, що свідчить про потребу посилення прикладного компонента тренінгів.

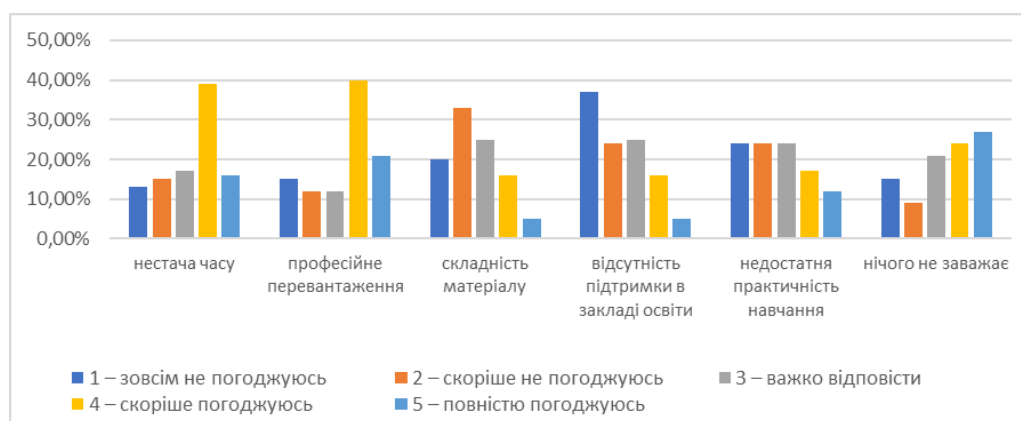

Рисунок 6. Бар'єри у застосуванні отриманих знань.

Джерело: сформовано авторами.

Оцінка якості тренінгів підтверджує їхню високу ефективність завдяки практичній спрямованості та взаємодії. Найвищі показники мають робота тренера (92%), обмін досвідом (92%) і практичні вправи (91%), навчальні матеріали також оцінені високо (90%), тоді як найнижчий показник має формат навчання (76%), що вказує на доцільність змішаних форм навчання (рисунок 7).

Загалом, можна відзначити усвідомлення педагогами позитивного впливу тренінгових технологій на свій професійний розвиток.

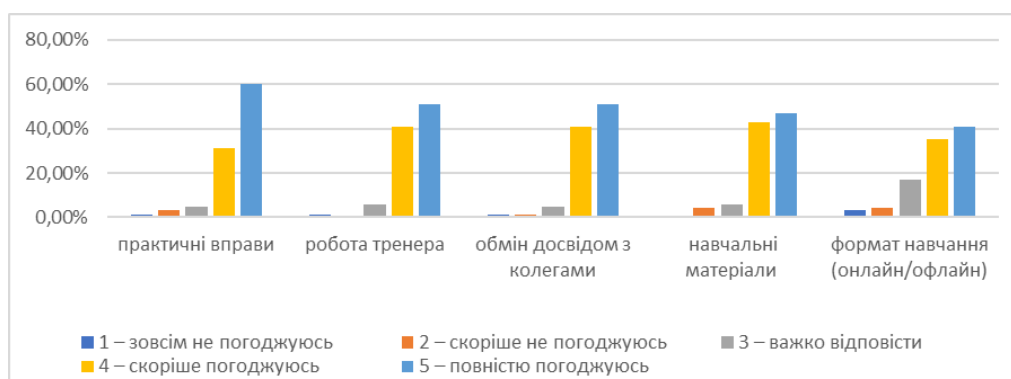

Рисунок 7. Сприятливі чинники професійного розвитку під час тренінгів.

Джерело: сформовано авторами.

Висновки У результаті дослідження підтверджено, що тренінгові технології є ефективним засобом формування психологічної компетентності педагогів у системі післядипломної освіти. Їх застосування сприяє розвитку когнітивного, емоційного та поведінкового компонентів, підвищенню професійної мотивації, впевненості у власних можливостях і готовності до конструктивної взаємодії в освітньому процесі. Результати опитування засвідчили достатньо високий рівень психологічних знань, емпатії, емоційної саморегуляції та відкритості до професійного розвитку, а також позитивний вплив тренінгів на ефективність педагогічної діяльності.

Водночас виявлено окремі проблемні аспекти: недостатню впевненість у застосуванні психологічних інструментів у складних ситуаціях та організаційні бар'єри, пов'язані з перевантаженням і браком часу. Це зумовлює необхідність посилення практико-орієнтованої та рефлексивної складових тренінгових програм. Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробленням тренінгів, спрямованих на розвиток психологічної стійкості та навичок підтримки учасників освітнього процесу в кризових умовах.

Література

1. Абрамович Т. В. Роль психологічної гнучкості у професійному саморозвитку педагога. //Імідж сучасного педагога. 2024. № 4(217). С. 92-96.
2. Гуз К. Ж., Олійник І. М. Реалізація компетентнісного підходу у системі

післядипломної педагогічної освіти. // Імідж сучасного педагога. 2023. № 3(210). С. 40-45.

3. Клименко Н. П., Олексенко С. В., Савченко С. В. Стан реалізації «Професійного стандарту вчителя»: психологічна компетентність вчителів історичної та громадянської освітньої галузі. // Modern engineering and innovative technologies. 2025. № 38(03). С. 20-28.

4. Помиткін Е. О. Психологічна компетентність педагога в умовах сучасних освітніх викликів. // Практична психологія та соціальна робота. 2024. № 2. С. 15-22.

5. Шопіна М. О. Технології психологічної освіти педагогічних працівників в системі післядипломної педагогічної освіти // Збірник Центру наукових публікацій «Велес» за матеріалами міжнародної науково-практичної конференції «Весняні наукові читання». Київ, 2017. Ч. 2. С. 82-85.

References

1. Abramovych T. V. Rol psykholohichnoi hnuchkosti u profesiinomu samorozvytku pedahoha. // Imidzh suchasnoho pedahoha. 2024. № 4(217). S. 92-96.
2. Huz K. Zh., Oliinyk I. M. Realizatsiia kompetentnisnoho pidkходу u systemi pisliadyplomnoi pedahohichnoi osvity. // Imidzh suchasnoho pedahoha. 2023. № 3(210). S. 40-45.
3. Klymenko N. P., Oleksenko S. V., Savchenko S. V. Stan realizatsii «Profesiinoho standartu vchytelia»: psykholohichna kompetentnist vchyteliv istorychnoi ta hromadianskoï osvitoï haluzi. // Modern engineering and innovative technologies. 2025. № 38(03). S. 20-28.
4. Pomytkin E. O. Psykholohichna kompetentnist pedahoha v umovakh suchasnykh osvitnikh vyklykiv. // Praktychna psykholohiia ta sotsialna robota. 2024. № 2. S. 15-22.
5. Shopina M. O. Tekhnolohii psykholohichnoi osvity pedahohichnykh pratsivnykiv v systemi pisliadyplomnoi pedahohichnoi osvity. // Zbirnyk Tsentru naukovykh publikatsii «Veles» za materialamy mizhnarodnoi naukovy-praktychnoi konferentsii «Vesniany naukovy chytannia». Kyiv, 2017. Ch. 2. S. 82-85.

Abstract. The article examines the possibilities and impact of training technologies on the formation and improvement of psychological competence of teachers. Based on a survey of teaching staff on the assessment of the level of psychological knowledge, practical skills, personal qualities and the impact of training on the development of psychological competence and professional development in general, it was found that the use of training technologies contributes to the development of cognitive, emotional and behavioral components, increasing professional motivation, confidence in one's own abilities and readiness for constructive interaction in the educational process. The survey results showed a sufficiently high level of psychological knowledge, empathy, emotional self-regulation and openness to professional development, as well as a positive impact of training on the effectiveness of pedagogical activity.

Key words: psychological competence, teacher, training, master class, professional development, postgraduate education

Стаття надіслана: 08.06.2026 р.